

Handläggare
Pål-Anders Stensson

Yttrande

SOU 2015:88

Kulturdepartementet

103 33 Stockholm

ku.remissvar@regeringskansliet.se

Karlskoga kommun

Stadsarkitekt Pål Anders Stensson

Remissvar på betänkandet, Gestaltad Livsmiljö - en ny politik för arkitektur, form och design, SOU 2015:88.

Karlskoga kommun har nöjet att på förfrågan yttra sig över betänkandet Gestaltad Livsmiljö.

Utredningen

Regeringen gav 15 maj 2014 i uppdrag till stadsbyggnadsdirektören i Malmö, Christer Larsson, att göra en översyn av nuvarande politik för Arkitektur, Form och Design (nedan AFD) samt utreda och föreslå en ny politik för AFD-området. Aktuella och framtida utmaningar inom området skulle bedömas och hur AFD kan få ett ökat genomslag. Andra länder skulle studeras och nya svenska mål inom området förslås. Kompetens- och kunskapsfrågor, begrepp/språk, upphandling, och statliga myndigheters roll skulle beröras. Enligt tilläggsdirektiven 5 mars 2015 skulle även förutsättningarna för dialog, delaktighet och hållbar samhällsutveckling analyseras.

Redovisning

Utredningen är relativt tung utan illustrationer med ett formellt språk och med stor vikt på bakgrund. Argumenteringen för de olika förslagen har en tendens till korrekthet och undvikande av kontroversiella frågor. Utredningen är dock innehållsrik och intressant. Den är logiskt strukturerat vilket gör det lätt att hitta i materialet. Förslagen är till stor del värdefulla men inte alltid effektiva.

Våra kommentarer

Vi väljer att kommentera enligt den uppdelning och de rubriker som finns i utredningen.

1. Uppdraget

Uppdraget till utredningen är att visa hur **Arkitektur, Form och Design** (här förkortat **AFD**) kan stärkas och möta nya utmaningar samt redovisa resultaten efter den förra utredningen "Framtidsformer" 1998. Se även ovan "Utredningen".

Karlskoga kommuns kommentarer (här förkortat **Kga**): Vi ser det som värdefullt att området AFD stärks och utredningens breda perspektiv är gestaltad livsmiljö så att insatser inom AFD-området på bästa sätt kan berika människors liv och möta nya utmaningar.

2. Analys av den gällande politiken

Efter den förra utredningen, Framtidsformer, genomfördes ett antal projekt och satsningar inom AFD, bl.a. arkitekturår och designår, samverkan mellan statliga byggherrar, ett antal utredningar om t.ex. storstadens kulturmiljö, byggeffektivitet

m.fl. Kommunerna uppmanades att verka för en ”estetiskt tilltalande stads- och landskapsmiljö” samt skapa kvalitetsprogram för arkitektur.

Kga: Arkitekturpolitiken från 1998 har inte slagit igenom i mindre kommuner utanför storstadsområdena, vi utgår från att de nya idéerna ges en bättre spridning i landet eftersom arbetet med att skapa eller återskapa en bra gestaltad livsmiljö möter många utmaningar. Det vore önskvärt med kontinuerligt återkommande nationella projekt, t.ex. bostadsutställningar, kring arkitektur och livsmiljö.

3. Resonemang kring språket och begreppen

Utredningen påpekar att språkvalet skall betona att AFD är ett brett angreppssätt som leder till påtagliga förbättringar för samhällsmedborgarna.

Kga: Ingen kommentar.

4. Perspektivet gestaltad livsmiljö och områdets utmaningar

Utredningen väljer perspektivet gestaltad livsmiljö eftersom det är ett helhetsperspektiv där AFD är del av de redskap som skall möta utmaningarna. AFD tillhandahåller metoder för positiv samhällsförändring. Utmaningarna är: ***Klimat och resurser, Teknisk utveckling, Urbanisering/landsbygdsfrågor och boende.***

Kga: Det är bra med ett tydligt fokus på samhällsutmaningar som är aktuella och som AFD skall hantera. Det finns dock även andra utmaningar, t.ex. god arkitektur samt barns och ungas vardagsmiljö! De politiska målen bör fokusera på att lösa utmaningarna, särskilt relationen stad-land där det finns en negativ utveckling idag. Det är också bra att påminna om att frågorna skall lösas utifrån ett samlat samhällspolitiskt synsätt med en etablerad och gemensam metod, även om en sådan enhetlighet kanske ej är möjlig eller ens önskvärd i ett fritt samhälle. Boendekapitlet har många intressanta men inte så noggrant underbyggda tankar.

5. Arkitektur- form och designpolitiken i andra länder

Utredningen redovisar hur man i länder som Holland, Danmark, Norge och Tyskland har kommit längre i arbetet med en sammanhållen politisk och professionell agenda för AFD samt att vissa delar av detta kan kopieras till Sverige.

Kga: Genomgången är värdefull, man kan särskilt överföra det centrala samlade greppet från Storbritannien och Holland, design för offentliga sektorn och offentliga miljöer från Storbritannien och Danmark, finansiering och exportsatsningar från Danmark samt nationella arkitektur- och turismprojekt från Norge.

6. Förslag till nya nationella mål

Utredningen föreslår ny övergripande politiska mål för AFD-området.

Övergripande mål:

Arkitektur- Form- och Design-områdets inflytande skall stärkas och leda till långsiktigt hållbar och väl utformad livsmiljö.

Övriga mål:

- 1. Helhetssyn med kvalitet och samverkan***
- 2. Inkluderande och demokratiskt samhälle.***
- 3. Det offentliga skall vara en förebild.***
- 4. Bred, tvärspektoriell kunskapsutveckling.***

Kga: Det är bra att man betonar att målen för AFD skall bygga på de statliga Miljömålen och de Kulturpolitiska målen. Det finns dock en risk att dessa nya AFD-mål ligger alltför långt från verkligheten för att ha någon effekt i dagens samhälle där segregation, kortsiktig ekonomi och kortsiktiga resultat präglar samhällsbyggnadsområdet. Bra att man betonar det arbete som i kommunerna bedrivs inom folkhälsoområdet. Det ger viktiga underlag för skapandet av god livsmiljö.

Det finns stora brister i relationen stad-land som förvärras av pågående urbanisering. Detta bör åtgärdas seriöst och kraftfullt. Landsbygden som produktions-, fritids- och livsmiljö är nödvändig för städerna och för en långsiktig hållbar samhällsutveckling. Många av de förtätade bostadsmiljöer som idag byggs i de större städerna utgör sannolikt inte en god livsmiljö för barnfamiljer, samtidigt som det finns gott om sådana goda miljöer på mindre orter. En princip om geografisk decentralisering av tätorter kan prövas där respektive tätort kan vara relativt kompakt, med god service och goda kommunikationer.

Det finns i samhället ett ökat intresse för arkitektur men samtidigt en bristande kunskap och begränsade ekonomiska ramar som resulterar i att många miljöer och byggnader utanför storstadsområdena inte utformas professionellt. I många sammanhang förordas, t.o.m. från högsta ort, prefab-lösningar med slätstruken och likriktad utformning i hela landet. En högre grad av design av t.ex. bostäder skulle medföra en långsiktig bättre boende- och livsmiljö samt öka sysselsättningen för lokala företag.

7. Förslag till en ny myndighet

Utredningen föreslår att nuvarande ArkDes (f.d. Arkitekturmuseet) ombildas till en ny myndighet med ansvar för att driva och bevaka AFD-frågorna. Utställningar och arkiv överförs då till andra museer.

Kga: Arkitektonisk kvalitet är en central fråga vid skapandet av en god livsmiljö för medborgarna. Det är därför värdefullt att ha ett aktivt centralt museum som med historiskt och geografiskt perspektiv bearbetar och sprider kunskap om arkitektur och rumslig planering för vår livsmiljö, samt samverkar internationellt. En ny myndighet som på ett tufft sätt driver dessa frågor vore värdefullt men det finns en risk att man får mer byråkrati och mindre exponering av arkitektur och design mot medborgarna. Även den mer professionella hanteringen av arkitektur och arkitekturhistoria kan bli lidande om det nationella arkitekturmuseet upplöses.

8. Det offentliga och förslag till insatser i en ny politik

Utredningen föreslår inrättandet av en Riksarkitekt, särskilt ansvarig för statens byggnader. Man föreslår också en utvecklingsfond som skall stödja god arkitektur och design ute i samhället. Man betonar att de offentliga aktörerna skall samverka regionalt och kommunerna bör ta fram policy för livsmiljö och arkitektur.

Kga: En fond för utvecklingsprojekt skulle vara värdefullt, särskilt för framtagande av policy och program för arkitektur och stadsmiljö. Danmarks "Realdania" är där en bra förebild. Som kommun med "modernismen" som bas vill vi betona den offentliga konstens betydelse i det offentliga rummet. Det är viktigt att offentlig konst beaktas i en eventuell ny organisation. God arkitektur är även en fråga om de offentliga rummen i form av parker, torg och gator.

En eventuell ny myndighet, eller den befintliga, bör ägna sig mer åt kvalitet och process vid det vardagliga regionala hävdandet av god arkitektur och fysisk

planering. Processen innehåller både de professionella designmetoderna och metoder för medborgarnas inflytande.

Bra att det betonas att kommunen skall vara aktivt ansvarig för utformning av arkitektur och den offentliga miljön. Det behövs dock erfarna yrkesmänniskor för att driva detta, något som saknas i rådande högkonjunktur (?). Bra att statliga myndigheter skall vara förebild, det måste dock sippra ut och påverka.

9. Höjd kompetens inom offentlig upphandling

Utredningen föreslår att de ansvariga för offentlig upphandling skall stärkas inom området AFD.

Kga: Det finns stora brister inom offentlig upphandling enligt LoU, det är visserligen svårt att hävda arkitektonisk kvalitet men det går om man vill, varför en insats för att stärka kunskap, metoder och rutiner inom detta område är värdefull.

10. Insatser för kunskap, kompetens och samverkan

Utredningen föreslår ökad kunskap om AFD i skolor samt ökad fokus på medborgardialog. Det önskas också breddad rekrytering till AFD-yrken och ökat stöd till forskning inom området.

Kga: Ett större mått av folkbildning och grundskoleutbildning inom området AFD är mycket viktigt för att kunna långsiktigt politiskt förankra krav på högre kvalitet inom arkitektur och stadsmiljö. Det är viktigt att de processer som innehåller medborgarinflytande utformas på ett seriöst och effektivt sätt och att de samordnas med PBL:s medinflytandeprocesser.

En ökad utbildningsvolym för arkitekter med en bred kompetensinriktning vore värdefullt för samhällsbyggandet så att denna kompetens kan påverka alla skeden i planerings- och byggprocessen, från ax till limpa.

11. Behov av förändringar av gällande lagstiftning

Utredningen föreslår inga viktiga ändringar.

Kga: Med de pågående kontinuerligt förenklade processerna och sänkta kraven inom fysisk planering och bygglovgivning är det viktigt att man i lag och förordning betonar kravet på hög kvalitet för arkitektur och fysisk miljö samt hänsyn till befintliga miljöer. Det måste betonas att den fysiska planeringen enligt PBL alltid skall ha som mål att åstadkomma god arkitektur och form (= livsmiljö). Ett stärkande av stadsarkitektfunktionen kan vara en avgörande förbättring om man samtidigt tillgodoser funktionens kompetensbehov.

12. Konsekvenser av förslagen

Utredningen ser inga större ekonomiska konsekvenser, inte heller förändringar av det kommunala självstyret. Sysselsättningsgraden för AFD-yrkena inom samhällsbyggandet i Sverige och internationellt bör komma att öka. Långsiktigt så bör ett genomförande av utredningens förslag medföra förbättringar för tillgång till goda livsmiljöer, demokrati och tillgänglighet till samhällsservice.

Kga: Den optimistiska synen på resultat har viss grund men det finns en risk att vissa idealistiska mål är för långt från verkligheten ute i landet.

2016-03-30

Pål Anders Stensson, Stadsarkitekt Karlskoga kommun